

گزارش سمینار مردم سالاری و جمهوری لائیک در ایران

گزارش سمینار مردم سالاری و جمهوری لائیک در
ایران

پاریس ۱۴ و ۱۵ تیر ۱۳۸۲

جمعه ۱۰ مرداد ۱۳۸۲ - ۱ آگوست ۲۰۰۳
نزدیک به ۱۵۰ نفر از روشنفکران و کوشندگان
سیاسی و فرهنگی ایرانی در تبعید، از شهرهای
مختلف اروپا و آمریکای شمالی، شنبه و یک
شنبه ۱۴ و ۱۵ تیر ۱۳۸۲ (۵ و ۶ ژوئیه ۲۰۰۳) در
پاریس گردهم آمدند و در باره مسائل مربوط به
"معنای مشخص جمهوری لائیک در ایران"، "سرنوشت
اصلاحات در جمهوری اسلامی" و "گام های مشترک"
جمهوری خواهان مستقل ایرانی، به بحث و گفتگو
پرداختند.

نشست، با خوش آمد گویی آقای شهرام قنبری
گشایش یافت. او که از سوی هیئت تدارک سمینار
سخن می گفت درباره چرایی و چگونگی برگزاری
سمینار اظهار داشت: پس از انتشار بیانیه "
جمهوری اسلامی، جمهوری لائیک و جایگاه ما" در
سه خرداد ۱۳۸۰ (۲۳ ماه مه ۲۰۰۱) شمار زیادی
از ۱۸۶ امضاء کننده بیانیه، ما دست
اندرکاران را در برابر این پرسش به جا قرار
دادند که گام بعدی چیست و برای تحقق خواست و
آرزویی که در بند آخر بیانیه آمده، چه
تدبیری اندیشیده شده؟ بند آخر بیانیه اشعار
می دارد: "خواست و آرزوی مشترک امضاء
کنندگان این است که طیف گسترده ای از آزادی
خواهان، از افق ها و خواستگاه های گوناگون
پیرامون این اصول و مواضع [موازين جهانی
حقوق بشر، رعایت شان و حیثیت ذاتی
انسان، آزادی عقاید و ادیان، برابری حقوق زن
و مرد، تامین عدالت اجتماعی و حقوق اقلیت

های ملی و قومی] گردهم آیند. طیفی که از يك سو مخالف اصولی هر گونه حکومت دینی ست و با هر شکلی از جمهوری اسلامی ناسازگار است و از سوی دیگر بر آن است که به سهم خود زمینه شکل یابی جمهوری لائیک در ایران را هموار سازد؛ با برداشتن گام های سنجیده، نیروی خود را به جنبش های اعتراضی مردمان سرزمین مان پیوند زند، زبان آزاد خواسته های برحق آنان گردد و راه مستقل خویش را به سوی جدایی کامل دین از دولت و پیوند ناگسستنی آن با مردم سالاری و آزادی به عنوان کلیتی تجزیه ناپذیر، در پیش گیرد".

آقای قنبری سخنان خود را به این شرح ادامه دادند: پس از بحث و بررسی شنیده ها، که در بسیاری موارد با پیشنهادهای مشخصی توأم بود (انتشار روزنامه، راه اندازی سایت الکترونیکی، برگزاری سمینار و غیره) بر آن شدیم که به وسیله ی يك پرسش نامه، مسئله را با امضاء کنندگان بیانیه در میان بگذاریم و نظر دوستان را در باره چگونگی ادامه کار جویا شویم. سمینار امروز و فردای ما حاصل آن نظرخواهی ست. محورهای بحث سمینار هم، با اکثریت آ رای کسانی که به پرسش نامه پاسخ گفتند، تعیین شده. در پی آن نظر خواهی، از آن دست امضاء کنندگان بیانیه که در پاریس زندگی می کنند دعوت شد تا نسبت به راه و روش تدارك سمینار، چند و چون سازمان دهی آن و کم و کیف مشارکت داوطلبانه خود در کار تدارك سمینار به گفتگو و تبادل نظر بنشینند. در جریان این نشست ها بود که "مجمع پاریس" با انتخاب محمود بابا علی، حیدر تبریزی، اکبر سیف، رسول قادری و علی کریمی به عنوان هیئت مسئولین برگزار کننده سمینار، و نیز سیروس جاویدی، شهرام قنبری، امیر هوشنگ کشاورز صدر، و ناصر مهاجر به عنوان همکاران این هیئت، تدارك عملی سمینار را آغاز کردند. گروه های کاری شکل گرفت که بیش و کم ماهی يك

بار به جلسات ماهانه "جمع پاریس" گزارش می دادند، با همفکری و همیاری مشکلات را حل می کردند و راه برگزاری سمینار را هموار می ساختند. جا دارد که از همه آن ها، به خصوص از حسین دولت آبادی، مازیار دولت آبادی، رسول آذرنوش و قادر اسکندانی قدردانی کنیم. همچنین از اصغر ایزدی، مهران پاینده، باقر مرتضوی و حمید نودری در آلمان، بهمن سیاووشان در آمریکا، رضا اغنمی، فرشید جمالی و علی رضوی در انگلستان و ناصر رحیم خانی در سوئد که امر ارتباط گیری با امضاء کنندگان بیانیه را در کشورهای مختلف اروپا و آمریکا را به پیش بردند، و ایران انصاری، مسعود بحرینی، نبی صمیمی و بهروز عارفی که برای برپایی موفقیت آمیز این سمینار به راستی زحمت کشیدند.

این که این فهرست دربرگیرنده نام هیچ زنی نیست، به رغم اراده و علاقه برگذار کنندگان سمینار بوده است. راست این است که کوشش هایی که برای مشارکت زنان آزادیخواه پایبند به لایسیته و دموکراسی انجام گرفت- به ویژه برای ایراد سخنرانی- به جایی نرسید و موانع و مشکل های شخصی سد راه شرکت فعال آن ها در سمینار شد.

در پایان این توضیحات، آقای قنبری از حضار خواستند به احترام کلیه مردان و زنانی که در راه آزادی و استقلال ایران جان باخته اند، از جا برخیزند و يك دقیقه سکوت کنند. آن گاه آقای رضا اکرمی، اداره جلسه را به عهده گرفتند و از آقای علی شاهنده - از بنیان گزاران جمعیت حقوقدانان ایران و چهره های سرشناس نهضت ملی ایران- خواستند که پشت تریبون قرار بگیرند و رساله شان را در باره "لایسیته در جنبش و انقلاب مشروطیت ایران" ارائه دهند. پس از ایشان آقای ناصر رحیم خانی- از زندانیان سیاسی حکومت محمد رضا شاه پهلوی و از کوشندگان جنبش چپ ایران در

تبعید- به خواندن رساله شان "جمهوری خواهی در ایران و پیشینه آن" پرداختند. آن گاه آقای عباس ولی استاد دانشگاه Wales انگلستان، رشته سخن را به دست گرفت و تاملاتشان را نسبت به مفاهیم "جمهوری لائیک، حکومت دمکراتیک و مسئله ملی" با شنوندگان در میان گذاشتند.

پس از این سخنرانی تنفس نهار داده شد. یک ساعت و نیم بعد، نوبت به آقایان امیرهوشنگ کشاورز صدر، پژوهشگر و از کوشندگان سرشناس نهضت ملی، و منصور فرهنگ استاد دانشگاه Bennington ایالات متحده رسید که به تشریح و تحلیل "موانع تاریخی و رفتاری دمکراسی در ایران" برآیند. پس از ارائه این کار مشترک، تریبیون به مدت یک ساعت در اختیار حضار قرار گرفت تا یک جا با هر چهار سخنران، بحث و گفتگو کنند.

با پایان این بخش از برنامه، بررسی "سرنوشت اصلاحات در جمهوری اسلامی" در دستور کار سمینار قرار گرفت. اداره این جلسات به خانم مهنار متین واگذار شده بود و هم ایشان بودند که از خانم شهلا شفیق، نویسنده و پژوهشگر در زمینه مطالعات زنان، خواستند که به بیان نقطه نظرهای شان در باره "دمکراسی، لایسته و آزادی زنان" برآیند. پس از خانم شفیق، آقای مسعود فتحی، از کوشندگان جنبش چپ و سردبیر سایت اینترنتی عصر نو، به بیان دریافت شان از "چشم انداز اصلاحات در جمهوری اسلامی" برآمدند. سپس، دو تن از دیگر از کوشندگان جنبش چپ، محمود بایعلی استاد دانشگاه و ناصر مهاجر، نویسنده و پژوهشگر، چکیده ای از رساله مشترک شان - "از اصلاحات تا براندازی: تنگناها و چشم اندازها- را به اطلاع شنوندگان رساندند. در پایان این سخنرانی، بحث و گفتگوی همگانی در زمینه مسائل مطرح شده درگرفت که تا ساعت هفت و نیم شب ادامه پیدا کرد. پیش از آغاز بحث و گفتگو، خانم متین

اعلام کرده بودند که: برای بزرگداشت ۱۸ تیر و به نشانه همبستگی با دانشجویان آزادیخواه ایران، جلسه امروز را کمی زودتر تعطیل می کنیم تا دوستان علاقه مند بتوانند به راه پیمایی که به این مناسبت برگزار می شود، بپیوندند. به خاطر کمبود وقت اما، پیام همبستگی سمینار به دانشجویان ایران خوانده نشد. (۱)

حضور چشمگیر شرکت کنندگان سمینار در راه پیمایی میدان اودئون پاریس، نشانه همبستگی جمهوری خواهان دمکرات ایرانی با دانشجویان آزادی خواه داخل کشور است. این نکته از سوی شماری از سخنرانان روز دوم سمینار، تصریح شد.

اداره جلسات صبح روز دوم را آقای حمید نوذری به عهده داشت. پیش از ورود به بحث "گام های مشترك آینده"، آقای نوذری از آقای علی راسخ افشار- پزشك و از اعضای قدیمی و سرشناس نهضت ملی ایران- که نتوانسته بودند در روز اول سمینار شرکت داشته باشند، دعوت کردند که رساله شان، "اصلاحات و تعارض آن با حکومت دینی" را ارائه دهند. پس از آقای راسخ افشار، آقای اقبال اقبالی از زندایان سیاسی حکومت شاه و از کوشندگان جنبش چپ از "جمهوری ایران، آلترناتیو ما" سخن گفتند. پس از ایشان آقایان حیدر تبریزی و اکبر سیف پشت تربیون قرار گرفتند و خطوط اصلی طرح شان را "برای گسترش جنبش دمکراتیک و لائیک در ایران" ارائه دادند که با مشارکت آقای رضا اکرمی تهیه و تدوین شده است. هر سه این آقایان از کوشندگان دیرینه جنبش چپ هستند. سر آخر آقای شهرام قنبری- که ایشان نیز از کوشندگان جنبش چپ اند و پژوهشگر در موسسه نظر سنجی و مطالعات اجتماعی و اقتصادی پاریس، به طرح "چند ملاحظه و يك پیشنهاد" درباره گام های مشترك آتی جمهوری خواهان دمکرات پرداختند. این رساله محصول هم فکری ایشان با آقایان

محمود بابا علی و ناصر مهاجر می باشد. بحث و گفتگو درباره این سه رساله تا تنفس نهار ادامه داشت.

پس از تنفس نهار، خانم جمیله ندایی درباره ی خواسته های جنبش زنان ایران صحبت کردند و آقایان رضا اکرمی، اصغر ایزدی، محمود باباعلی، مهرداد درویش پور، علی راسخ افشار، مجید زربخش، محمد رضا شالگونی، مهران مصطفوی و رضا ناصحی در میزگردی طرح یا پیشنهادهای مشخص شان را برای هموار کردن راه و برداشتن گام های مشترک، به بحث و گفتگو گذاشتند. اداره این "میز گرد" با ناصر مهاجر بود که از سخنران ها خواست دست کم در دو دوره دقیقه ای و پنج دقیقه ای، سخنان شان را طرح کنند؛ در ده دقیقه اول به صورت ایجابی و در پنج دقیقه آخر به شکل نقد نقطه نظرات يك دیگر. آقای مهاجر به این نکته نیز اشاره کردند که در پایان میز گرد و پس از تنفسی کوتاه، جمع بندی کلی ای از پیشنهاد ها و طرح هایی که درمیز گرد عنوان می شود، ارائه خواهند داد. جمع بندی در ساعت ۵ بعد از ظهر به این ترتیب ارائه شد:

(۱) همه شرکت کنندگان در میز گرد بر ضرورت ادامه حرکت این طیف از جمهوری خواهان لائیک، دمکرات و مستقل پا می فشارند. (۲) شماری بر آنند که حرکت این طیف از راه ایجاد محافل محلی جمهوری خواهان لائیک می گذرد که باید بحث های این سمینار را تداوم و تعمیق ببخشند و در جهت برپائی کنگره موسس جمهوری خواهان لائیک تلاش نمایند. (۳) شمار بیشتری بر این باورند که این سمینار باید هئیتی را مسئول هماهنگ کردن فعالیت های آن طیف از جمهوری خواهان لائیک و دمکرات کند که نه خواستار دخالت نظامی آمریکا در ایران هستند، نه همکاری با سلطنت طلبان، و نه هماهنگ کردن حرکت خود با هیچ يك از جناح های اصلاح طلبان حکومتی. (۴) درباره ترکیب هیئت هم دو گرایش به

چشم می خورد؛ يك گرایش بر ترکیب افراد مستقل و تشکل ها تاکید دارد و گرایش دیگر بر همکاری داوطلبانه همگان به صفت فردی شان.

پس از ارائه جمع بندی و پیش از نام نویسی برای بحث و گفتگوی حضار در باره نقطه نظرات ارائه شده در میز گرد، آقای مهاجر توجه شرکت کنندگان در سمینار را به چند نکته جلب کردند: با تمام شدن کار میزگرد، مسئولیت ما برگزارکنندگان سمینار هم تمام می شود. مسئولیت ما - همان طور که چند و چونش در آغاز کار سمینار از سوی آقای قنبری به آگاهی رسید - برگزاری این سمینار بر اساس خواست اکثریت امضاء کنندگان بیانیه ۳ خرداد ۱۳۸۰ بود که در نظر خواهی درباره چگونگی ادامه کار و راه های رسیدن به "خواست و آرزوی مشرک ما" شرکت کرده بودند. ما مسئولیت داشتیم ظرف و ظرفیت های مناسبی برای بحث در باره سه محور "معنای مشخص جمهوری لائیک ایران"، "سرنوشت اصلاحات در جمهوری اسلامی" و "گام های مشرک آینده" فراهم آوریم و این بحث ها را انتشار دهیم. اگر این نشست مسایلی را روشن کرده باشد و سبب حرکت و یا حرکت های جمع یا جمع هایی از میان ما شود، مایه خرسندی ست. این مهم اما بیرون از وظیفه سمینار است. به همین خاطر موظفیم که پیش از پرداختن به اشکال ادامه کاری و همیاری، پایان رسمی سمینار را اعلام کنیم. پیش از این اما باید به آگاهی برسانیم که تمام هزینه های این سمینار بر دوش اعضای "جمع پاریس" بوده است. در صورتی که دوستان بتوانند در حد بضاعت خود در تامین هزینه های سمینار سهیم شوند، از بار برگزار کنندگان سمینار کاسته اند.

پس از این توضیح کوتاه، آقای شهرام قنبری از سوی هیئت تدارک سمینار اعلام کردند: با توجه به این که ادامه بحث و گفتگو درباره گام های مشترک، معطوف به آغاز نوعی حرکت سیاسی ست و

ما به هیچ رو نمی‌خواهیم هیچ يك از حضار را در محظور قرار دهیم و متعهد به چنین حرکتی کنیم، ضمن کسب اجازه از جلسه برای آغاز این بحث و گفتگو، تصریح می‌کنیم که تنها علاقه‌مندان به این تشریک مساعی خود را موظف به حضور در جلسه بدانند.

با تصریح این نکته، نشست کسانی که خواستار حرکت سیاسی در جهت تقویت جنبش دمکراتیک و هموار کردن زمینه شکل‌یابی جمهوری لائیک در ایران هستند، رسمیت یافت. پیش از نام‌نویسی برای شرکت در بحث و گفتگو، آقایان عباس عاقلی زاده و پرویز شوکت ضمن اعلام همبستگی، تجربه هم‌گامی‌های جمهوری خواهان دمکرات لائیک در آلمان (هانوفر) و آمریکا را با حضار در میان گذاشتند و آقای فریدون احمدی از ضرورت شکل‌گیری بدیل جمهوری خواهان مستقل در وضعیت سیاسی حساس امروز و پیوند با جنبش دمکراتیک در ایران سخن گفتند. سپس آقای ناصر مهاجر از حضار خواستند که کوتاه و مشخص نظرشان را درباره چگونگی برداشتن گام‌های مشترک‌آتی بیان کنند. وقت کم، شمار زیاد شرکت‌کنندگان در گفتگو و عدم تدارک کافی، مانع از آن شد که علاقه‌واران جمع بتوانند در طرح مشخصی برای ادامه کار تبلور یابند. در نتیجه از هیئت مسئولین برگزارکننده سمینار خواسته شد تا همراه با کسانی که یا خود را نامزد همکاری با هیئت کرده بودند و یا از سوی کسانی نامزد همکاری شده بودند و این نامزدی را پذیرفته بودند، مسئولیت پیشبرد فعالیت را تا نشستی که در چند ماه آینده تشکیل می‌شود به عهده گیرند.

هیئت تدارک سمینار و همکاران

پاریس ۲۹ ژوئیه ۲۰۰۳، ۷ مرداد ۱۳۸۲

(۱) این پیام که به دست نویسنده ارجمند،

نسیم خاکسار نوشته شده، به این شرح است:

دانشجویان عزیز سراسر دانشگاه‌های ایران

ما طیفی از جمهوری‌خواهان دمکرات ایرانی که

در اندیشه راه جویی و همگام شدن با پیکار
مردم ایران در راه برچیدن نظام جمهوری اسلامی
و دست یابی به آزادی و دمکراسی این جا گرد
آمده ایم، به شما دانشجویان مبارز سراسر
کشور که برای زنده نگذاشتن یاد ۱۸ تیر
۱۳۷۸ برخاسته اید، درود می فرستیم؛ روزی که
صدای حق طلبانه و آزادی خواهانه دانشجویان
برای استیفای بخشی از حقوق مردم ایران، یعنی
آزادی مطبوعات، آزادی زندانیان سیاسی،
پیگیری پرونده قتل های زنجیره ای با گلوله و
هجوم از جانب حکومت گران مستبد روبرو شد. ما
با اعتراض جمعی تان در دفاع از آزادی که با
تظاهرات خیابانی و تحصن و انتشار بیانیه های
متعدد صدای تان را به گوش مردم جهان رسانده
اید، هم صدا هستیم. بزرگتان می داریم و
پیراهن خونینی که بر سر دست گرفته اید در
برابرمون داریم. و به پیکار خردمندانه و پر
شورتان در راه دست یابی به آزادی و دمکراسی
در ایران احترام می گذاریم